

Persoonlijke ontwikkeling

'Het draait niet alleen om taal en rekenen'

Het is belangrijk dat scholen aandacht schenken aan de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen, vinden Ferre Laevers, directeur van het Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs, en Nora Steenbergen-Penterman, projectleider van het Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling van SLO. 'Leerkrachten moeten leerlingen helpen ontdekken wie ze zijn en wie ze willen worden.'

DOOR FEMKE VAN DEN BERG FOTO SHUTTERSTOCK

Jonge kinderen ontwikkelen zich in sneltreinvaart. Ze zijn nieuwsgierig, onderzoekend en staan open voor impulsen uit hun omgeving. Ferre Laevers (hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Leuven en directeur van het Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs) ziet het bij Finn, zijn jongste kleinkind van amper enkele weken oud: 'Hoe hij al de omgeving afspeurt en bij momenten zich op een gelaat of voorwerp kan focussen, in uiterste concentratie.' Laevers toont een filmpje. We zien een peuter die twee andere kinderen een kazoo (een blaasinstrument) overhandigt. Als ze alle drie synchroon op het instrument blazen, ontstaat spontaan een *music band*. Een vierde kind wil erbij. Hij staat meteen op, neemt de fopspeen uit de mond, rent naar de andere kant van de ruimte, gaat over een obstakel (een bed), grijpt naar een kazoo die op de kast ligt en blaast er al meteen op als hij zich naar het groepje haast. 'Dit kind weet wat hij wil. Hij stelt zich een doel en gaat tot actie over. Hij overwint obstakels, is geen speelbal van zijn omgeving, maar bepaalt zelf de koers', stelt Laevers met bewondering.

Het hele kind zien

Die drive om nieuwe ervaringen op te doen en het heft in eigen handen te nemen, wordt bij veel kinderen gedurende hun schoolloopbaan minder, signaleert Laevers. Hoe dat komt? 'Onder meer doordat scholen zich te zeer op een beperkt gebied concentreren en niet het enorme potentieel van kinderen aanspreken', denkt hij. 'Veel scholen leggen de nadruk op taal en rekenen', vult Nora Steenbergen-Penterman (projectleider van het Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling van SLO) aan. 'Leerkrachten zijn gericht op het 'halen' van kerndoelen en eindtermen, uit angst om niet te voldoen aan de inspectie-eisen.' Laevers en Steenbergen-Penterman pleiten ervoor die focus op

Activiteiten Informatiepunt 2017
Conferenties en themabijeenkomsten in diverse regio's

Data en locaties bijeenkomsten 2017

- 31 mei Steenwijk
- 1 juni Gouda
- 12 okt Nieuwegein NBC Congresscentrum
- 14 nov Eindhoven
- 15 nov Arnhem

Aanmelden en programma per regio via:
www.talentstimuleren.nl/kalender

slo

www.talentstimuleren.nl

(cognitieve) prestaties wat los te laten. 'Het onderwijs zou vooral moeten draaien om de brede persoonlijke ontwikkeling van elk uniek kind. Het zou zich in plaats van op geïsoleerde kennis meer op competenties moeten richten', zegt Laevers. 'Daarbij moet men evenveel aandacht besteden aan vakoverstijgende competenties: sociale competentie, zelfsturing en ondernemingszin, exploratiedrang en verbondenheid met zichzelf, anderen, de samenleving, de wereld als geheel.' Steenbergen-Penterman: 'Het is belangrijk dat kinderen zicht krijgen op wie ze zijn, wat ze willen en hoe ze zich tot anderen verhouden.'

Hoe werkt het?

Wat betekent dit voor de dagelijkse praktijk van leerkrachten? Laevers: 'Om te weten of we goed bezig zijn, gaan we systematisch na 'hoe kinderen het maken'. Dat brengt ons bij twee indicatoren: welbevinden en betrokkenheid.' Welbevinden gaat over hoe iemand zich in een bepaalde situatie voelt in een setting (kinderopvang, onderwijs et cetera). Het draait om het zichzelf kunnen zijn, spontaniteit, vitaliteit uitstralen,

genieten. Welbevinden geeft aan dat een persoon zich op het sociaal-emotionele vlak goed ontwikkelt. Betrokkenheid is een toestand van hoge concentratie, fascinatie, opgaan in een activiteit. Het is de voorwaarde voor de ontwikkeling van competenties en diep leren. Voor elk van deze dimensies is een eenvoudige vijfpuntenschaal ontwikkeld, die de kern vormt van het procesgerichte kindvolgsysteem (sinds kort in een digitale vorm beschikbaar voor het basisonderwijs als LOOQIN). Blijkt uit de screening van een kind een lage score voor welbevinden en/of betrokkenheid, dan gaat de leerkracht na waarom dat zo is en welke interventies nodig zijn. Hij kijkt goed wat het kind nodig heeft en past het onderwijs daarop aan. 'Hij kan bijvoorbeeld investeren in een positief groepsklimaat en/of in een rijke leeromgeving. Of hij zorgt dat er meer ruimte is voor het eigen initiatief en samen leren. Ook voldoende afwisseling in de activiteiten, werkelijkheidsnabije opdrachten en aandacht voor expressie kunnen zorgen dat de betrokkenheid en het welbevinden toenemen - en daarmee ook de motivatie', aldus Laevers.

Talent in ontwikkeling

Het is daarnaast essentieel dat de leerkracht met de leerling in gesprek gaat over diens persoonlijke ontwikkeling. Welke doelen stelt het kind? Hoe kan hij zichzelf motiveren om die doelen te bereiken? Om leerkrachten hierbij te helpen, ontwikkelde het Informatiepunt samen met Albert Kaput het model *Talent In Ontwikkeling*. Uitgangspunt is dat ieder kind ter wereld komt met een aantal kwaliteiten en talenten om verder te ontwikkelen, maar ook te maken krijgt met persoonlijke uitdagingen en belemmeringen in de omgeving die de ontwikkeling juist frustreren. 'Met

behulp van gespreksplaten brengen leerling en leerkracht in beeld wat talenten, kwaliteiten, uitdagingen en belemmeringen zijn en waar de leerling extra ondersteuning of uitdaging nodig heeft', zegt Steenbergen-Penterman. Het Informatiepunt maakte ook een overzicht van *Doelen en Vaardigheden voor Ontwikkeling* (DVO). Dit dient als hulpmiddel om persoonlijke leerdoelen te stellen met leerlingen bij een (denk)vaardigheid, zoals communiceren, creatief denken, ICT-vaardigheden, zelfsturing, denken over denken, motivatie, samen leren, zelfinzicht, analytisch denken en kritisch denken. Steenbergen-Penterman: 'Leerlingen kunnen dan gericht aan de slag met vaardigheden die zij willen ontwikkelen.' Laevers: 'Als kinderen ervaren dat ze hun leerproces mee mogen aansturen, zijn ze gemotiveerder en zullen zij beter leren.'

Meer weten:

- **cego.be:**
Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs in België.
- **ervaringsgerichtonderwijs.nl:**
over ervaringsgericht onderwijs in Nederland.
- **talentstimuleren.nl:**
met leermiddelen, publicaties, blogs over persoonlijke ontwikkeling en informatie over DVO-train-de-trainerbijeenkomsten, regionale netwerkdagen en conferenties.
- **youtube.com:**
kanaal Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling met praktijkvoorbeelden en 'edutalks'.
- **talentstimuleren.nl/kalender:**
overzicht van activiteiten op het gebied van onderwijs, talentontwikkeling en begaafdheid.